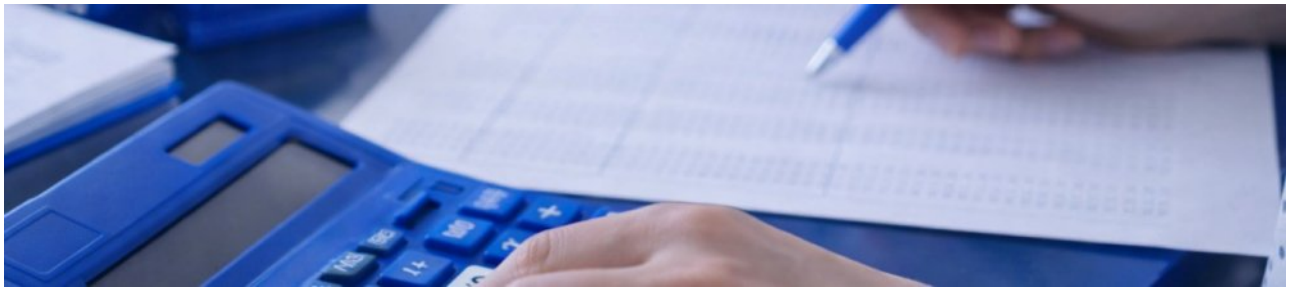
Zaliczka, przedpłata, zadatek i rata – kiedy rozliczyć VAT

Czwartek, 5 listopad 2026, 13:11, autor: Fakturowo.pl

Jeśli przed dostawą towaru lub wykonaniem usługi otrzymujesz część albo całość zapłaty, co do zasady rozliczasz VAT w dniu otrzymania pieniędzy i tylko od otrzymanej kwoty. Dotyczy to także przedpłaty, zadatku i raty wpłaconej przed realizacją zamówienia. Data wystawienia faktury nie przesuwa tego obowiązku. Są jednak świadczenia objęte odrębnymi zasadami. Wyjaśniamy reguły obowiązujące 5 listopada 2026 r.

Jakie warunki musi spełniać wpłata, aby powstał VAT?

Przy typowej krajowej sprzedaży opodatkowanej VAT otrzymanie pieniędzy przed dostawą towaru lub wykonaniem usługi powoduje powstanie obowiązku podatkowego w odniesieniu do otrzymanej kwoty. Wynika to z art. 19a ust. 8 ustawy o VAT. Nie trzeba czekać na realizację zamówienia, zamknięcie projektu ani zapłatę całej ceny.

Wpłata musi jednak dotyczyć dostatecznie określonego przyszłego świadczenia. Z umowy, zamówienia lub innych ustaleń powinno wynikać, za jaki towar albo usługę klient płaci. Sama nazwa przelewu „zaliczka" nie wystarcza, jeśli pieniądze nie są jeszcze przypisane do konkretnej sprzedaży. Przykładowo ogólne zasilenie salda, z którego klient dopiero wybierze różne towary lub usługi, wymaga odrębnej oceny; nie należy automatycznie traktować go tak samo jak wpłaty na uzgodnione zamówienie.

Zasada dotycząca wcześniejszej zapłaty nie oznacza również, że każda wpłata wymaga naliczenia podatku według stawki 23%. Charakter transakcji decyduje o stawce albo zwolnieniu. Przedsiębiorca korzystający ze zwolnienia nie staje się zobowiązany do wykazania VAT należnego tylko dlatego, że przyjął zaliczkę.

Czy zaliczka, przedpłata, zadatek i rata różnią się dla VAT?

Dla momentu powstania obowiązku podatkowego najważniejsze są funkcja wpłaty i chwila jej otrzymania, a nie nazwa użyta przez strony. Jeżeli pieniądze stanowią część ceny określonego świadczenia i wpływają przed jego realizacją, co do zasady wywołują taki sam skutek w VAT.

Rodzaj wpłaty	Praktyczny skutek przy zwykłej sprzedaży krajowej
Zaliczka	VAT powstaje od otrzymanej części ceny, jeżeli wpływa ona przed realizacją świadczenia.
Przedpłata	Może obejmować część albo całość ceny. Pełna przedpłata oznacza rozliczenie VAT od całej otrzymanej kwoty.
Zadatek	Jeśli ma zostać zaliczony na cenę, jego otrzymanie przed realizacją zasadniczo powoduje powstanie VAT.
Rata	Rata zapłacona przed realizacją jest wcześniejszą zapłatą. Rata zapłacona po realizacji nie jest zaliczką.

Różnice cywilnoprawne między zaliczką a zadatkiem stają się istotne zwłaszcza przy niewykonaniu umowy. Nie zmieniają jednak podstawowej zasady na dzień otrzymania wpłaty, która zgodnie z umową ma pokrywać część ceny.

Jaki dzień przyjąć przy przelewie i w którym okresie wykazać VAT?

Przy zwykłym przelewie na rachunek sprzedawcy istotny jest dzień otrzymania środków, czyli uznania jego rachunku. Data zlecenia przelewu przez klienta nie musi być z nim zgodna. Przy zapłacie gotówką znaczenie ma dzień jej przyjęcia. Dokumenty księgowe powinny pozwalać połączyć wpłatę z konkretnym zamówieniem.

Jeśli klient zleci przelew 30 listopada 2026 r., ale rachunek sprzedawcy zostanie uznany 1 grudnia 2026 r., obowiązek podatkowy od tej zaliczki powstaje w grudniu. Nie należy przenosić go do listopada wyłącznie na podstawie potwierdzenia zlecenia przelewu przesłanego przez nabywcę.

Otrzymaną kwotę ujmuje się w okresie rozliczeniowym, w którym powstał obowiązek podatkowy: w odpowiednim miesiącu albo kwartale, zależnie od sposobu rozliczania podatnika. Wystawienie faktury w następnym miesiącu nie

przenosi do niego VAT. Brak faktury również nie usuwa obowiązku rozliczenia podatku od otrzymanej zapłaty.

Jak obliczyć VAT od częściowej wpłaty?

Kwota otrzymana od klienta na poczet ceny jest co do zasady kwotą brutto, zawierającą VAT. Podatek oblicza się metodą „w stu". Dla świadczenia opodatkowanego stawką 23% kwotę wpłaty mnoży się przez 23 i dzieli przez 123. Pozostała część to podstawa opodatkowania.

Przykład: firma zamawia wykonanie mebli biurowych za 24 600 zł brutto, w tym 4 600 zł VAT. Sprzedawca otrzymuje 6 listopada 2026 r. zaliczkę 6 150 zł. Przy założeniu opodatkowania całego świadczenia stawką 23% rozpoznaje w tym dniu podstawę opodatkowania 5 000 zł i VAT 1 150 zł. Nie rozlicza jeszcze podatku od pozostałych 18 450 zł, skoro nie otrzymał tej kwoty i nie doszło do dostawy.

Jeżeli jedno zamówienie obejmuje pozycje opodatkowane różnymi stawkami, trzeba ustalić, na które z nich przypada wpłata. Nie można bez uzasadnienia zastosować jednej stawki do całej zaliczki. Pomaga w tym umowa lub zamówienie wskazujące sposób zaliczania wpłat na poszczególne towary i usługi.

Kiedy wystawić fakturę zaliczkową, a kiedy można z niej zrezygnować?

W typowej krajowej transakcji między przedsiębiorcami wcześniejsza zapłata podlega udokumentowaniu fakturą zaliczkową. Zasadniczy termin jej wystawienia upływa 15. dnia miesiąca następującego po miesiącu otrzymania pieniędzy. To termin określony datą w kolejnym miesiącu, a nie okres 15 dni roboczych od wpływu środków. Zastosowanie mają ogólne reguły przesuwania końca terminu przypadającego na sobotę lub dzień ustawowo wolny od pracy.

Istnieje ważne uproszczenie dla zwykłych transakcji rozliczanych na zasadach ogólnych: jeżeli zapłata i dostawa towaru albo wykonanie usługi nastąpią w tym samym miesiącu, podatnik nie musi wystawiać odrębnej faktury zaliczkowej. Może udokumentować sprzedaż jedną fakturą. Nie jest to jednak zwolnienie z rozpoznania obowiązku podatkowego od otrzymanej wcześniej kwoty. Uproszczenia nie należy automatycznie stosować do świadczeń objętych szczególnymi zasadami fakturowania.

Przykład: sprzedawca otrzymuje zaliczkę 6 listopada 2026 r., a dostawę realizuje 24 listopada. W zwykłej transakcji krajowej może wystawić jedną fakturę dokumentującą sprzedaż. Jeżeli dostawa nastąpi dopiero w grudniu, nie ma podstaw do zastosowania uproszczenia dotyczącego tego samego miesiąca. Fakturę zaliczkową za listopadową wpłatę należy wówczas wystawić zasadniczo do 15 grudnia 2026 r.

Obowiązek fakturowania sprzedaży konsumentowi nie jest identyczny z obowiązkiem dotyczącym transakcji między firmami. Trzeba oddzielnie uwzględnić zasady wystawiania faktur na żądanie oraz ewidencji na kasie rejestrującej. Sam fakt, że konsument nie otrzymał faktury, nie odracza VAT od jego zaliczki.

Jak rozliczyć kilka wpłat i późniejszą dostawę?

Każdą wpłatę otrzymaną przed realizacją rozpatruje się oddzielnie. W przykładzie z meblami kolejna zaliczka 6 150 zł wpływa 3 grudnia 2026 r. Powoduje ona powstanie kolejnych 1 150 zł VAT w grudniu. Dostawa następuje 18 grudnia, a pozostałe 12 300 zł klient płaci 28 grudnia.

Na dzień dostawy sprzedawca rozpoznaje VAT od części ceny, której wcześniej nie objęły zaliczki, czyli 2 300 zł. Późniejsza zapłata tej należności nie powoduje ponownego powstania VAT. W listopadzie rozliczono 1 150 zł, a w grudniu łącznie 3 450 zł. Suma odpowiada podatkowi od całego zamówienia.

Jeżeli wystawiono faktury zaliczkowe, faktura rozliczająca dostawę uwzględnia wcześniej udokumentowane kwoty i podatek. Nie wolno ponownie wykazywać całego VAT jako podatku należnego do zapłaty. Gdy faktury zaliczkowe obejmują już całą cenę, nie wystawia się dodatkowej faktury końcowej tylko po to, aby wykazać zerową kwotę do dopłaty.

Kiedy otrzymanie pieniędzy nie uruchamia tej zasady?

Nie każda płatność z góry jest rozliczana według art. 19a ust. 8. Szczególne zasady dotyczą między innymi najmu, dzierżawy, leasingu, usług telekomunikacyjnych oraz wskazanych w ustawie dostaw energii i usług komunalnych. W tych przypadkach znaczenie ma zasadniczo wystawienie faktury, a przy jej braku lub opóźnieniu — ustawowy termin jej wystawienia, powiązany z terminem płatności. Nie należy więc automatycznie naliczać VAT od każdej otrzymanej wcześniej kwoty tak jak przy zaliczce na meble.

Odrębnym przypadkiem jest wewnątrzwspólnotowa dostawa towarów. Samo otrzymanie zaliczki na jej poczet nie powoduje obowiązku podatkowego właściwego dla zwykłej krajowej zaliczki. Zasady dla WDT trzeba stosować osobno; określenie przelewu jako „przedpłata" nie zmienia rodzaju transakcji.

Również rzeczywiście zwrotna kaucja zabezpieczająca, która nie jest zapłatą za towar lub usługę, nie stanowi zaliczki tylko dlatego, że sprzedawca otrzymał pieniądze. Jeśli później zostanie przeznaczona na zapłatę ceny, trzeba ocenić

skutek tego przeznaczenia. Decyduje treść rozliczenia, a nie samo słowo „kaucja” w umowie.

Co zrobić po zwrocie zaliczki albo wykryciu błędu?

Gdy zamówienie zostaje anulowane, a udokumentowana fakturą zaliczka jest zwracana, zwrot wymaga faktury korygującej. Zmniejszenie VAT rozlicza się według zasad właściwych dla korekt. Nie należy po prostu usuwać pierwotnej wpłaty z ewidencji, ponieważ jej otrzymanie wcześniej rzeczywiście wywołało obowiązek podatkowy.

Zatrzymanego zadatku nie można traktować automatycznie tak samo jak zwróconej zaliczki. Trzeba ustalić, czy po rozwiązaniu umowy kwota pełni wyłącznie funkcję odszkodowawczą za niewykonanie umowy i nie stanowi wynagrodzenia za żadne świadczenie, czy nadal jest zapłatą za określone świadczenie lub uprawnienie. Ta różnica decyduje o jej traktowaniu w VAT; samo niezrealizowanie pierwotnego zamówienia nie daje pełnej odpowiedzi.

Jeżeli przedsiębiorca przeoczył wpływ zaliczki i wykazał VAT dopiero przy dostawie w późniejszym okresie, powinien poprawić rozliczenie okresu otrzymania pieniędzy oraz usunąć podwójne opodatkowanie z późniejszego rozliczenia. Błąd może oznaczać zaległość podatkową i odsetki. W praktyce zapobiega mu regularne uzgadnianie wyciągów bankowych z zamówieniami, fakturami zaliczkowymi i dokumentami końcowymi.

Tagi: zaliczka vat, obowiązek podatkowy vat, przedpłata, zadatek, rata, faktura zaliczkowa, faktura końcowa